

HEP DİKEN ÜSTÜNDE: KAYGI VE TÜRKİYE

Berkant SAĞIR*, Tolga BİNBAŞI**

Öz: Bu yazıda günümüz Türkiye'sinde giderek belirginleşen toplumsal kaygı (anksiyete) ve görünüşleri psikanalitik bir bakışla ele alınmaktadır. Bu kapsamda öncelikle kaygı ve korkunun psikanalitik teorinin içindeki topoğrafyası incelenmektedir. Kaygı ve korku arasında, tehdit edici nesnenin varlığı/yokluğu ayrımı yapıldıktan sonra toplumsal kaygı kavramı Freud'un erken ve geç dönem yapıtları/yaklaşımı ile ele alınmaktadır. Freud'un kaygıyı açıklaması iki yan taşır: Psikanalizin erken dönem dürtü yaklaşımına göre cinsel dürtüler ve bu dürtülerin bastırılması, suçluluk duygusuna ve kaygıya yol açar. Psikanalizin ikinci dönem yaklaşımına göre ise kaygının kaynağı ayrılık (nesneden ayrılık) ve kastrasyon olasılığıdır. Buradaki temel işleyiş çok değer verilen bir nesneden ayrılma/mahrum bırakılma endişesi olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede yazı, Türkiye toplumunda güncel gelişmelere bağlı olarak öncelikle kastrasyon kaygısının yaygınlık kazandığını öne sürmektedir. Bu kaygının derinlerinde kapitalist üretim ilişkileri ve toplumsal yapıya oradan salımlanan belirsizlik, risklerin artışı ve arzunun çoğalması yatmaktadır. İşte bu sürecin toplumsal görünümü iç içe dış kaynaklar tarafından kastre edilme, varoluşa yönelmiş köklü bir tehdit ve yaşamsal bir nesneden mahrum bırakılma algısı olduğu belirtilmektedir. Öte yandan kastrasyon kaygısının görünüşlerinin ideolojik konumlanışa göre farklılık gösterdiği, sağın toplumsal yaşantıları, olayları, durumları zihinsel anlamda yüceltilmiş ve ciddi libidinal yatırım yapılmış bir nesneye (ülke, ülkenin bütünlüğü, tarihsel varlığı, devleti) yönelen tehdit olarak değerlendirildiği solun ise kendiliğine, kendi varlığına yönelmiş bir tehdit olarak yaşantıladığı vurgulanmaktadır.

Anahtar sözcükler: toplum, kaygı, Türkiye, kastrasyon, psikanaliz

Always On Tenterhooks: Turkey and Anxiety

Abstract: In this article, various forms of social anxiety in the contemporary Turkey are evaluated with a psychoanalytical perspective. In this regard, we firstly investigate the well-known topography of fear and anxiety in psychoanalytical theory. After dissecting anxiety from fear on the base of a definable threatening object, article focus on social anxiety with conceptualizations in early and late writings of Freud. The anxiety conceptualization of Freud has two phases: According to early period approach which was based on drive, repression of sexual drives lead to feelings of guilty and anxiety. According to the late-period of psychoanalysis, main sources of anxiety are the probability of separation (from the object) and castration. Here, the fundamental process lies in the concern about separation from or deprivation of a highly sublime object. In this manner, the article asserts that primarily castration anxiety has become prevalent in Turkey due to current sociopolitical turmoil. In the depths of this particular anxiety lies the capitalist relation of production, and uncertainty, the rise of risk and desire which originate from capitalist relations. The social outlook of this process includes the fear of castration due to inner or outsider sources, a deep threat directed to existence, and being forcefully deprived from a vital object. Furthermore the outlook of castration anxiety differs on the base of ideological coordinates of the society: While the right-wing evaluates the whole of social turmoil as a threat directed to a sublime object (country, land, historical existence of nation) which has a large reservoir of libidinal investment, the left-wing experiences social turmoil as a threat directed to its own existence in the society.

Key words: society, anxiety, Turkey, castration, psychoanalysis

Art arda gelen acı verici yaşantıların, artık süregelen şiddetin, dehşet uyandırıcı tanıklıkların içinden geçiyoruz. Kolektif hikâyemizde olağandışı zamanlardan geçiyoruz. Olağanın o aldatıcı kibarlığı, huzurlu işleyişi ve zora ihtiyaç duymayan ikna ediciliği askıya alınmış durumda. Hem bireysel yaşantımızda hem de toplumsal yaşantılarımıza güven, huzur, doyum ve çatışmasızlıktan ziyade tetikte bir bekleyiş hâkim.

Olağandışı işlerin olduğu günlerde yaşıyoruz, bir tek Türkiye'de değil. Hani neredeyse tekinsizlik dünyayı

dolaşiyor. Arada pek kesinti olmasa da kolektif zihnimizin yüzyıl sonra yine savaşlar, suikastlar, patlamalar, ani değişiklikler ve kaynağı belirli ya da belirsiz tehditler içinde her yeri saran bir huzursuzluğa yuvarlanıyor.

Üretim sürecinden yayılan bir öz kendisini tüm bireysel hayatlarda ve toplumsal dokuda yeniden üretiyor.¹ Bu özü, kapitalizmi, her yer kendi birikmiş tarihselliğine uygun olağandışılıklar olarak yaşıyor. Her toplum kendi deliliğini yaşıyor. Brezilya'da meclis darbesi olurken Avusturya'da adı Özgürlük

*Asist. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Rub Sağlığı ve Hastalıkları AD.

**Öğretim Gör. Uzm. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Rub Sağlığı ve Hastalıkları AD.

Geliş Tarihi / Received : 09.03.2017

Kabul Tarihi / Accepted : 21.05.2017

olan ırkçı bir parti seçimlerde birinciliği kıl payı (ve muhtemelen bazı engellemelerle) kaçırıyor. Macaristan'da girişimcilik, aile ve din kutsanıp bunları tek bir potada eriten yeni tipte bir yurttaşlık icat edilirken Polonya'da siyasi iktidar karşıtlarını genetiği bozuk vatan hainleri ilan ediyor. Zor zamanlar ve toplumsal huzursuzluk deyim yerindeyse çalmadık kapı bırakmıyor (**Binbay, 2016a**).

Türkiye'de ekonomik ve siyasal süreçlerdeki yönelimlere ve uyuşmazlıklara bağlı olarak toplumsal dokuda zihinsel (psişik) bir enerji uzun zamandır birikmektedir. Bu toplumsal enerji, öfke, umutlanma, hayal kırıklığı gibi duyguların karışımı olarak görülebilir (**Binbay, 2016b**). Ancak özellikle kaygı ve korkunun toplumsal hayatın farklı veçhelerinin parçası hâline geldiğini, korkunun baskın bir toplumsal duruma dönüştüğünü söyleyebiliriz.

Genel psikiyatri teorisinde korku ve kaygı arasında çok temel bir fark vardır: Bu iki duygu nesnenin durumuna göre, nesnenin görülebilmesi ve sadece düşünülmesine göre farklılaşır. Korku için bir nesneye gerek vardır; kişinin kendisine dışsal, tehdit edici bir nesne ile karşılaşması korkuyu ortaya çıkarır. Kaygı için ise nesnenin kendisine değil nesnenin düşlenmesine gerek vardır. Hatta nesnenin düşlenmesi bile gerekmez; belli belirsiz bir imge kaygı için yeterlidir (**Saleci, 2014**). Bu anlamda örneğin kamusal alanlarda patlamaların olması, çatışmaların yaşanması orada bulunan kişiler için somut bir tehdit edici nesne olmasına ve korkuyu tetiklemesine karşın bu tür yaşantılara ancak görsel ve yazılı basın üzerinden tanık olan geniş bir toplumsal kesim için ise kaygı kaynağıdır. Bu nedenle güncel toplumsal zihniyetimiz içinde baskın öğenin kaygı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak kaygının kaynağı toplumsal dokunun farklı parçalarına göre farklılıklar göstermektedir.

Psikodinamik topografyada kaygı

Kaygı Freud'un yapıtlarında erken dönemden itibaren önemli bir yer tutmuştur: "*Kaygı, birbirinden oldukça farklı ve önemli soruların üstü üste bindiği bir düğüm noktasıdır.*" (**Freud, 1916**). Freud'un kaygıyı açıklaması iki yan taşır: Psikanalizin erken dönem dürtü yaklaşımına göre cinsel dürtüler ve bu dürtülerin bastırılması, suçluluk duygusuna ve kaygıya yol açar. Psikanalizin ikinci dönem yaklaşımına göre ise kaygının kaynağı ayrılık (nesneden ayrılık) ve kastrasyon olasılığıdır. Freud ilk yaklaşımı daha sonraki yıllarda tamamen terk etmemekle birlikte dürtü ve bastırılma mekanizmasına pek geri dönmemiştir ve

çözümlemesini daha çok Ödipal eksene, ayrılma ve kastrasyona kaydırmıştır (**Davies, 2012**). Hatta ayrılık kaygısı ile kastrasyon kaygısı arasında çok önemli bir ilişki olduğunu da belirtmiştir; kastrasyon kaygısını da "çok değer verilen bir nesneden ayrılma korkusu" olarak tanımlamıştır (**Freud, 1926**).

İnsan yavrusunu diğer canlı yavrularından ayıran özelliklerden en belirgin olanı insan yavrusunun psikolojik bir doğumunun da olmasıdır. Macar bir psikoanalist olan Margaret S. Mahler'in *yumurtadan çıkış* olarak adlandırdığı bu süreç, insanın biyolojik doğumundan sonra gerçekleşir (**Mahler ve ark., 2012**). Kimi analistlerce bu evrenin doğumla birlikte gerçekleştiği (Stern) ya da hayatın ilk ayı (Kernberg) ya da ilk altı ayı (Lacan) içinde olduğu belirtilmiştir. Anne karnında tüm fizyolojik ve nöronal süreci eksiksiz (tam bir doyumla) işleyen insan yavrusu için doğum bu eksiksizliğin bir daha geri gelmeyecek biçimde bozulmasıdır. Bir daha geri gelmeyecek olan bu eksiklik insan yavrusunun psikolojik doğumuna ilişkin bir huzursuzluk/kaygı ortaya çıkarır (**Mahler ve ark., 2012**).

Bir tür art alan cızırtısı/gürültüsü gibi görülebilecek olan bu huzursuzluğu giderme zihinsel yapının içinde süreklileşen bir denge arayışı (bir tür zihinsel homeostatik denge) olarak var olur (**Freud, 1895**). Bu denge arayışını ise ancak bakım veren sağlayabilir: Birincil kaygıdan kurtulmanın birincil yolu bakım verene yönelmektir. Bu nedenle bakım veren, insan yavrusunun ilk ilişki nesnesidir (**Winnicott, 2014**). Sadece kendisi olduğu gerçeğinin olduğu yere bir nesne girer. Öteki, birincil kaygıyı hem yatıştıran (zihinsel dengeyi sağlayan) hem de birincil kaygının alabildiğine ortaya çıkmasına olanak tanıyandır. Ayrılma kaygısı bu yatıştırma ve alevlendirme olasılığından beslenir.

İnsanın ayrılma kaygısına yatkın oluşu Freud'un belirttiği gibi insan yavrusunu diğer türlerden ayıran diğer bir yapısı ise uzun süre bakıma muhtaç olmasına dayanır. Bu hayatta kalma ve sürdürme durumunda kişi ilk nesnesi ile ötekinin arzusunun arzusu olmak için çabalar. Ondan aldığı dış uyarını içindeki bir yapıyla eşleştirip huzursuzluğu/kaygıyı yatıştırır. Bu süre içerisinde çeşitli zihinsel savunma mekanizmaları geliştirir.

Bu erken dönemin temel savunması *bölmedir*: iyi ve kötü farklı zihinsel nesnelere tam olarak ayırmıştır ve bir araya gelemez. Benliğin etrafında tüm güçlülükler vardır ve dış dünya onun hayatta kalmasını

önleyecek korkunç uyarılar ile doludur. Dış dünya, bir anlamda ödipal sahne insan yavrusunun simge-sele "babanın adı" ile girişidir. Bu yasanın adı, dile giriştir. İnsan yavrusu bu sahnede yoğun kastrasyon tehdidi hisseder.

Bir şekilde bastırma (nevroz) ile dile giriş yapar ya da yasayı göz ucuyla görür (sapkın) ya da hiç görmez (psikoz). Ödipal sahnede kalan insan yavrusu süreklileşmiş bir hadım edilme, yok edilme korkuları yaşar. Bu anlamda kastrasyon kaygısının iki öncülü, doğum ve memeden kesilme, anneden yani ilk nesneden ayrılma ile ilgilidir. Fallik dönemde belirginleşen kastrasyon kaygısı da ayrılmayla ilişkilidir: bedeni başka bedenlerden farklı kılan bir organdan mahrum bırakılma.

Peki, orada neden korkar insan yavrusu? Nasıl bir sebebiyeti vardır? Bir korku bize nasıl etki edebilir ve hayatımızın gerisinde çoğu süreçlerimize nasıl işleyebilir?

Korku için belki de kaybedecek, engellenecek bir şeyimizin olması gerekir; bize yaşamı devam ettiren, hayatta kalmayı sağlayan bir şey: Arzularımız. Toplumsallığa, dile girişimizde üzerinde baskılanan durum arzularımızdır ya da Freud'un dürtü kuramında yer aldığı biçimiyle *id*. Freud "*id neredeyse ego da oradadır*" der (Freud, 2014). Yani idin dinamikleri, bir şekilde egomuzu, kişiliğimizi, kendiliğimizi de yönlendirecektir. Onun içindir ki sistem, öncelikle ide, bizim arzularımız şeylere seslenir. Tam da bir seslenmedir aynı zaman da bu. İsim ile çağırır. Hegel bir şeylere isim vermenin de şiddetin bir biçimi olduğunu belirtmiştir ve sistemin arzuyu çağırması, isimlendirmesi de aslında kişiye yönelen şiddettir.

Ödipal sahnede kontrol altına alınmaya çalışılan arzulardır. Neden arzu bu kadar hayatidir? Lacan'a göre 'jouissance' psişik yapımızın temel motor gücüdür. Bizi bir sonrakine götüren durumdur.² Lacan yine o meşhur söylemlerinden birinde arzumuzun peşinden koşmamız gerektiğini belirtir. Pekiyi, nasıl bir arzudur bu? Dağınık, her şeyi her an isteyen, kuralı olmayan mıdır? Nasio, bu kavramın iğdiş edilmiş arzu olduğunu söyler (Nasio, 2006). Yaşadığı toplumun kurallarını, babanın yarasını kabul etmiş ve yine o babanın yarası üzerinde başka bir hedefe yönelen bir arzu. Tam da bu nedendir ki iktidar, sürekli kendi arzusunu, herkesin arzusu gibi gösterir. Bir sabah kalktığımızda Starbucks kahvesi içmediğimizde, ya da ansızın bir kola içmek isteyip istemediğimizde huzursuz olmamız gibi.

Peki, bu Ödipal sahne, yok edilme, iğdiş edilme sahnesi nasıl sonlanır? Klasik psikanalitik teoriye göre özdeşim kurma ile. Yani korkunun, dilin geldiği yer ile bir şekilde bir içselleştirme süreci ile devam etme ile sona erer. Ama kaygı yani ayrılma (mahrum kalma) ve kastrasyon (mahrum bırakılma) kaygısı zihinsel dünyanın temel parçaları olarak hayatın içine akar. İşte toplumsal durumlarda bu iki durum yani mahrum kalma ve mahrum bırakılma yeniden sahnelendiği zaman kişilerin ve toplumsal zihniyetin içinde korku ortaya çıkar.

Toplumda güncel kaygının görünüşleri

Günümüz Türkiye toplumunda, kaygıya dair zihinsel işleyişin farklı görünüşlerini (septomları) saptayabilmek mümkün. Geride bıraktığımız "on üç yıl içinde Türkiye'de olup bitenler günümüz politik psikoloji kabullerinin bitişine dair birer mezar kitabesi" ya da insanlığın zihinsel gelişim çatışmalarının neredeyse tamamının yaşantılandığı bir laboratuvar gibi görülebilir (Dindar, 2016). Hatta bu görünüm, semptom çeşitliliği bir tür sendrom, "Yeni Türkiye Sendromu" olarak da tanımlanabilmektedir (Dindar, 2016). Bu sendromal görünümün semptomları her yeni olayda (patlamalar, ani kalkışmalar, kaynağı belirli ya da belirsiz tehditler, tutuklamalar, atılmalar vb.) yeniden ve yeniden ortaya çıkmaktadır. Ancak yine de görünüşlerin kendisine geçmeden önce belirtmeliyiz ki toplumsal kaygının görünüşleri ideolojik saflaşmaya göre farklılık göstermektedir; temeldeki tehdit algısı ortak olabilmekle birlikte kaygının toplumdaki görünüşleri farklılaşmaktadır.

Türkiye toplumunda güncel gelişmelere bağlı olarak öncelikle kastrasyon kaygısının yaygınlık kazandığını söyleyebiliriz. Bu kaygının derinlerinde kapitalist üretim ilişkileri ve toplumsal yapıya oradan salgılanan belirsizlik, risklerin artışı ve arzunun çoğalması yatmaktadır. İşte bu sürecin toplumsal görünümü iç ya da dış kaynaklar tarafından kastre edilme, varoluşa yönelmiş köklü bir tehdit ve yaşamsal bir nesneden mahrum bırakılma algısı olmaktadır.

Ancak kastrasyon kaygısının görünüşleri ideolojik konumlanışa göre farklılık göstermektedir. Sağ toplumsal yaşantıları, olayları, durumları zihinsel anlamda yüceltilmiş ve ciddi libidinal yatırım yapılmış bir nesneye (ülke, ülkenin bütünlüğü, tarihsel varlığı, devleti) yönelen tehdit olarak değerlendirirken sol ise kendiliğine, kendi varlığına yönelmiş bir tehdit olarak yaşamaktadır (Binbay, 2016b).

Kastrasyon kaygısının daha çok ödipal sahne ile ilişkili olduğunu belirtmiştik. Sağın bu sahneyi daha derin bir regresyon ile değerlendirdiğini düşünmekteyiz: Türkiye sağı için tüm bu kastrasyon tehdidi içinde ödipal bir çatışmadan ziyade pre-ödipal bir süreç işlemektedir. Sağ nesnelere dair *temel güven yitimi* yaşamaktadır. Altta yatan pre-ödipal süreç ve temel güven yitimi sağ siyasette paranoyanın (iç ve dış mihraklara, *içimizdeki hainlere*, parçalanmaya yapılan vurgu) ve tek bir kurtarıcı lider (yüceltilmiş nesne, *baba*) etrafında birleşmeyi de açıklamaktadır (**Kayaalp, 2016**).³

Freud kitlelerin psikolojisinde, toplumsal zihniyetin bileşiminde liderin önemli bir nesne olarak yer aldığını ve bu tür yüceltilmiş nesnelere yapılan yüksek libidinal yatırımın aslında kitlelerin zihniyetindeki gerilemeye (regresyon) işaret ettiğini belirtir (**Freud, 2014**). Bu sayede hem kişiler tehdidin bireysel muhatabı olmaktan kurtulur ve kaygının şiddeti azaltılır hem de kitle kendi zihinselliğini liderin söyleminde ve afektlerinde (duygulanımlarında; örneğin öfke) bulur. Bu anlamda dışarıya yönelen paranoya ve libidinal yatırımın yapıldığı nesnenin söyleminde kendisini bulan bölme (hainler, çapulcular ve vatan-millet sevdalıları) kastrasyon temelli regresyonu bütünler (**Kayaalp, 2016**).

Diğer yandan sol ise kendisine yönelen yok edici bir tehdit algısı yaşamaktadır (**Binbay, 2016b**). Bu tehdit tam da ödipal sahnenin içine giren babadan gelmektedir. Baba bazen devlet olmakta, bazen siyasi iktidar, bazen hukuksal süreçler, davalar, bazen de sağın yüceltilmiş nesnesi. Ancak hemen her durumda baba açık ya da örtülü olarak ortadan kaldırmakla, yok etmekle tehdit etmekte ya da babanın her sözü bu yönde algılanmaktadır. Baba bir de öteki kardeşleri harekete geçirmektedir. Açıkçası kastrasyon kaygısı solu sürekli olarak geçmiş travmaların içine hapsedmektedir: Her yeni durumda sol kendi *seçilmiş travmalarını* yaşamaya başlamaktadır (**Binbay, 2016b**).

Benzer biçimde sağ da her yeni travmada kendi geçmişinden seçilmiş travmaları yeniden yaşantılamaktadır. Ancak ikisi arasında açık bir fark bulunmaktadır: Birisinin seçilmiş travması da yüceltilmiş nesnelere yönelmekte (Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülmesi, dağılması, yenilmesi ve "kurtlar sofrasında paylaşılmaya kalkışılması") diğer ise yine kendisine yönelik travmaları (12 Eylül) yeniden yaşantılamaktadır (**Binbay, 2016b**). Bu yönüyle ilkindeki kaygıya ayrılık kaygısının da eşlik ettiğini ve temel

güven yitimini perçinlediğini belirtebiliriz. Paranoya, bu kaygıya ve temel güven duygusunun yitimine bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır.

Paranoya, tüm kötülüğün ötekine yansıtılmasıdır. Ama bir yandan da gerçeğin yeniden kurulmasıdır. Gerçeğin yeniden kurulması, hem de kötünün somut olarak ortaya çıkmasıyla birlikte kurulması, belirsizliği ve ketlenmeyi sona erdirir. Nasıl ki paranoid kişi bir "ölüm, kalım" hali içindedir, paranoid-agresif konum Türkiye sağını ketlenmeden kurtarmıştır. Solun içinde olduğu ve temel olarak kastrasyon tehdidi merkezli kaygı ise tehdidin bir an önce bertaraf edilmesini sağlayacak her hangi bir çözümün (seçimler, davalar, hatta başka ülkelerin liderleri) aranmasına ve her çözümün de mucize kabilinden kabul edilerek büyük libidinal yatırım yapılmasına neden olmaktadır (**Binbay, 2016b**). Ancak bu büyük libidinal yatırım dönüp dolaşıp ödipal sahneye çıkmaktadır ve süreklileşmiş bir kastrasyona (seçim hüsrancılar, gerçekçi olmayan beklentiler ve üzerine binen yasal süreçler, davalar, yasaklar) neden olmaktadır. Kaygı kaygıyı beslemektedir; Türkiye toplumu bu fasit dairenin içine hapsedilmektedir.

Çıkış nereye?

Peki, buradan yani toplumun hemen her kesimini sarıp sarmalayan kaygıdan çıkış var mı? Varsa nereye?

Öncelikle belirtmeliyiz ki kaygı günümüz toplumunun ayrılmaz bir parçası gibidir. Bu ayrılmaz parça olma durumunu kapitalist üretim sürecinin işleyişine bağlayabiliriz: Kapitalist toplum içinde bu duygular, nedenleri değişmekle birlikte oradan yani derinlerden yeniden ve yeniden çıkacaktır. Öte yandan Türkiye toplumunun içinden geçtiği özel kesite baktığımızda bazı ek saptamalar yapmak da mümkündür.

Kaygı, korku ya da suçluluk, zor duygulardır. Bu duygulara uzun süre katlanılamaz ve onlardan en kısa sürede, hızlıca kurtulmanın yolları aranır. Kurtulmak mümkün değilse yatıştırmanın yolları aranır. Bağımlılıkların önemli bir kısmı kaygıyı bu tür yatıştırma/dindirme arayışlarından çıkar. Paranoya ise bir anlamda gerçeğin yeniden kurulmasıdır; bu yeniden kurma bir tür hareket serbestliği ve geçici rahatlama sağlar. Ama hemen ardından da *savaş ya da kaç* şeklinde süreklileşmiş bir hareket hali gerektirir. Parçalanma korkusuna dayalı bir seçilmiş travma varlığında ise bu süreklileşmiş hareket uzun süre taşınmaz, dağıtıcı olur (**Binbay, 2016b**).

Renata Saleci geçtiğimiz yüzyılın ilk kaygı dönemi- nin Birinci Dünya Savaşı ertesinde yaşandığını belir- tir: **(Saleci, 2004)** "Askeri kriz sona erdiğinde bile, eko- nomik kriz ve bununla birlikte en önemlisi, 'zihnin krizi' devam etmiş, tüm bunlar da kaygıyı beslemişti. Avru- palılar bilhassa varoluşlarına ilişkin bir yeise kapılmıştı, zira kimilerine göre anlamsızlık çağına girilmişti. ... Ne var ki kaygı zamanları Avrupa'da yeni totaliter liderlere yer açmıştı. İtalyan faşizmi ve Almanya'da Hitler'in iktidara gelişi, kaygı çağına çözüm bulma girişimleriydi. Öte yandan uyguladıkları politikalar ikinci kaygı ça- ğının doğmasına katkıda bulunmuştu." Saleci her ne kadar ikinci kaygı çağını yani Dünya'yı topyekûn yıkı- mın eşiğine kadar getiren İkinci Dünya Savaşı'nı kötü politikalara bağlasa da günlerin işleyişinde belayı ve kaygıyı çağırın bir yan olduğunu görebiliriz. Özellikle toplumun zihinsel işleyişinde ciddi bir gerileme olduğu durumlarda "kötü politikalar" da aslında o gerilemenin bir görünümüdür. İşte bu görünümleri, toplumsal kaygıyı yeniden ve yeniden ortaya çıkar- ran, günümüz Türkiye toplumunu fasit dairenin içine hapseden dünya kapitalizminin sıkışması ve Türkiye kapitalizminin yönelimleridir.

Bugün Türkiye'de belirginleşen ve toplumsal ya- şantının birçok yönüne sirayet eden kaygıyı azalta- bilecek iki yol bulunmaktadır: Ciddi bir toplumsal yıkım (savaş, göç vb. gibi ciddi toplumsal sonuçları olan durumlar ki bir kısmını hâlihazırda yaşamak- tayız) ve sonrasında belki yeni bir toplumsal refah çağına ortaya çıkması (Ancak bu senaryonun yani düzlüğe çıkmanın, kaygı kaynaklarının azalmasının uzun erimde yerine gelmesi, dünya kapitalizminin toparlama olasılığının karmaşıklığı nedeniyle pek de mümkün görünmemektedir). Diğer yandan günümüz kaygısı gelecek için çok da yer bırak- mamaktadır: Topluma musallat olan dertler, teh- likeler ölümsüzümü gibi görünmektedir ve korku daha fazla korkuyu çağırmaktadır. Sanki köklerini kazıyabilecek toplumsal, siyasal veya bilimsel herhangi bir çözüm yoktur **(Saleci, 2004)**. İşte tam da bu çözümün eksikliği hissedilmektedir. Belki de kaygı bu eksikliğin bir diğer yanıdır. Yaşayacağız ve göreacağız.

Dipnotlar

1. Bu özün ne olduğu, ne gibi çatışmalar (antagonizma) ve uyuşmazlıklar içerdiği bu yazının kapsamını aşmaktadır; an- cak temel olarak kapitalist üretim ilişkilerinden, kâr oranlarının azalması eğiliminden ve bunlarla şekillenen emperyalist bir işleyişten bahsedebiliriz. Burada emperyalizmi bazı ülkelerin aşırılıkları olarak değil kapitalist rekabet ve paylaşımın güncel hali olarak gördüğümüzü de belirtmeliyiz. İşte bu iklim içinde Türkiye kapitalizmi Türkiye'yi belalara sürüklemektedir (Binbay, 2012), diyebiliriz.

2. Fransızca kökenli jouissance kavramı karşılanması oldukça zor bir psikanalitik terimdir. Jouir kökü, Fransızca'da argo/cinsel bir anlamdan "boşalmak", hukuki bir anlam kadar (jouir 7Jouis- sance Lacan'ın Freud'un "haz ilkesinin" ötesine yerleştirdiği bir kavramdır. Freud'da haz (lust) bedensel/ruhsal bir gerilimin bo- şalmasından ibarettir; dolayısıyla haz, bir tatmin ve rahatlama duygusuyla birlikte anılmalıdır. Oysa jouissance basit bir tatmi- nin ötesinde, bir'dürtü tatmini'dir, dolayısıyla imkânsızdır... Haz, benliğin iç dengesini kurmaya/korumaya yöneliktir; jouissance ise bu dengeyi daima bozarak "haz ilkesinin ötesine" geçer **(Bir- kan, 2011)**.

3. Türkiye sağına ve güncel konumlanışına dair daha çok Gezi/ Haziran direnişi odaklı ve Melanie Klein'in şizoid-paranoid ile depresif konum açıklamasını veri alan bir okuma için bkz.: Kayaalp 2016.

Kaynaklar

- Binbay, T.** (2012) *Güç Bela Osmanlı*, soL Gazetesi, 22.12.2012, Eri- şim Tarihi 20 Ekim 2016, <http://solbakisblog.blogspot.com.tr/p/guc-bela-osmanli.html>.
- Binbay, T.** (2016a) *İnsan Yutan Zamanlar*, soL Portal, 03.09.2016, Erişim Tarihi 20 Ekim 2016, <http://haber.sol.org.tr>
- Binbay, T.** (2016b) *15 Temmuz ve sonrası toplumsal psikolojisi*, soL Portal, 03.09.2016, Erişim Tarihi 20 Ekim 2016, <http://haber.sol.org.tr>
- Birkan, T.** (2011) *Lacan terimleri sözlüğü, İdeolojinin Yüce Nesnesi* içinde. 4. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Davies, R.** (2012) *Anxiety: the importunate companion. Psychoanalytic theory of castration and separation anxieties and implications for clinical technique*, *The International Journal of Psychoanalysis*, 93 (5): 1101-1114.
- Dindar, C.** (2016) *Yeni Türkiye Sendromu – Tanıdan Tedaviye*, İstanbul:Telos Yayıncılık.
- Freud, S.** (1916) *Anxiety*, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVI (1916-1917): Introductory Lectures on Psycho-analysis, Part III*. London: Vintage.
- Freud, S.** (1926) *Inhibitions, Symptoms and Anxiety*. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XX (1925-1926): An Autobiographical Study, Inhibitions, Symptoms and Anxiety, The Question of Lay Analysis and Other Works*. London: Vintage.
- Freud, S.** (1895) *Project for a Scientific Psychology*. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume I: Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts (1886 - 1899)*. London: Vintage.
- Freud, S.** (1923) *Ben ve İd*, çev. Ali Nahit Babaoğlu, Metis Yayınları, 4. Baskı, 2014, İstanbul.
- Freud, S.** (2014) *Grup Psikolojisi ve Ego Analizi*, Ökten M(Çev.),İstanbul.
- Kayaalp, M. L.** (2016) *Gezi'nin Ruhsal Açından Analizi ve Şizopar- noid Regresyon, Gezi'yi Psikanalizle Düşünmek. İçinde: Gezi'yi Psika- nalizle Düşünmek*, İstanbul Psikanaliz Derneği Gezi Çalışma Grubu. İstanbul:Bağlam Yayıncılık.
- Mahler, M. S., Pine, F., Bergman, A.** (2012) *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu*, Babaoğlu A.N.(Çev.), 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.
- Nasio, J. D.** (2006) *Psikanalizin Yedi Temel Kavramı*, Erşen M., Er- şen Ö.(Çev.), 1. Basım, Ankara: İmge Yayınevi.
- Saleci, R.** (2004) *Kaygı Üzerine*, Aksoy B.E. (Çev.), 2. Basım, İstan- bul: Metis Yayınlar.
- Winnicott, D.** (2014) *Oyun ve Gerçeklik*, Birkan T(Çev.),3. basım, İstanbul: Metis Yayınları.